

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**МЕДИЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ЗАПОРІЗЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

**МАТЕРІАЛИ
II ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ «ІННОВАЦІЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ: ПЕРСПЕКТИВИ,
ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ»**

23 січня 2023 року

**Інновації медичної освіти: перспективи, виклики та можливості:
матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції**

Запоріжжя, 2023

УДК 61:37:001.895(063)

I-66

Рекомендовано до поширення в мережі педагогічною радою Медичного фахового коледжу Запорізького державного медичного університету (протокол №3 від 26.01.23р.), конференція включена до переліку наукових конференцій здобувачів вищої освіти та молодих учених Міністерства освіти і науки України на 2023 рік порядковий номер № 260 згідно з листом ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 10.01.2023 року номер 21/08-9

Організаційний комітет:

Ольга Павлівна КІЛЄЄВА – голова оргкомітету, викладач-методист вищої кваліфікаційної категорії Медичного фахового коледжу Запорізького державного медичного університету

Тетяна Юріївна ЧЕТВЕРТАК – кандидат педагогічних наук, завідувача методичним кабінетом Медичного фахового коледжу Запорізького державного медичного університету

Тетяна Євгенівна ШКОПИНСЬКА – кандидат сільськогосподарських наук, завідувача відділенням, викладач-методист вищої кваліфікаційної категорії Медичного фахового коледжу Запорізького державного медичного університету

Вікторія Миколаївна КОВАЛЬОВА - кандидат фізико-математичних наук, викладач вищої кваліфікаційної категорії, провідний модератор Медичного фахового коледжу Запорізького державного медичного університету

Відповідальна за випуск, гол. ред.: к.пед.н. Четвертак Тетяна Юріївна

Матеріали друкуються в авторській редакції. Відповідальність за зміст та точність поданих фактів, цитат, цифр, прізвищ тощо несуть автори.

Інновації медичної освіти: перспективи, виклики та можливості: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (23 січня 2023 р.). / під ред. Т.Ю. Четвертак. Запоріжжя, 2023. 340 с.

У збірнику наукових праць представлено теоретико-практичні дослідження з медичної освіти та науки незалежної України: медицини, фармації та педагогіки.

23 січня 2023 р., м. Запоріжжя

Лариса КОРХОВА, Марина ДОБРОВОЛЬСЬКА

Застосування засобів дистанційної освіти під час навчання іноземної мови в умовах воєнного стану.....82

Наталія КОСТЕРЕВА

Застосування методу рольових ігор при вивченні дисципліни "Основи медсестринства".....87

Оксана КУЦЕВОЛ, Олена ЛАВЕЦЬКА, Світлана ХАРЧЕНКО

Формування української ідентичності студентської молоді в позааудиторній роботі.....90

Ганна ЛИСЯНСЬКА, Ірина ПУХАЛЬСЬКА

Питання оптимізації викладання дисципліни "Технологія ліків" в умовах воєнного стану.....96

Валерія ЛИТВИНОВА, Олена СТЕБЛЯНКО, Ганна ДЕМОЧКО

Дистанційне навчання в медичному університеті очима студентів.....98

Анастасія ЛУК'ЯНОВА, Світлана СІРИК

Вторинна номінація як спосіб творення термінів клінічної медицини.....102

Аліна МАЛЯРЕНКО

Формування професійних компетенцій студентів під час вивчення загальноосвітніх дисциплін.....106

Карина МАНУЙЛОВА, Яна РОБОТА, Світлана ШПАК

Формування здорового способу життя студентів засобами фізичної культури.....109

Марія МАНЬКО, Оксана ШУКАТКА

Система охорони здоров'я і медицина під час війни.....111

Тетяна МАРТИНОВА, Олена ОЛІЙНИК

Оптимізація освітнього процесу при навчанні клінічних дисциплін майбутніх медичних працівників в умовах воєнного стану.....115

Андріан МАРЧЕНКО

ВТОРИННА НОМІНАЦІЯ ЯК СПОСІБ ТВОРЕННЯ ТЕРМІНІВ КЛІНІЧНОЇ МЕДИЦИНИ

Світлана Вікторівна Сірик

к.філол.н, доцент викладач української мови та літератури

Анастасія Лук'янова

студентка групи Ф21-2

Медичний фаховий коледж

Запорізького державного медичного університету

м. Запоріжжя

Упродовж останніх років українська фахова лексика ставала об'єктом багатьох досліджень, що пов'язано із процесом утвердження української літературної мови в усіх сферах життя суспільства.

Актуальність дослідження зумовлена потребою цілісного й усебічного аналізу фахової лексики, зокрема клінічних термінів. Українські терміни клінічної медицини, утворені внаслідок вторинної номінації, ще не були об'єктом спеціального дослідження.

Мета розвідки – простежити використання лексичних одиниць у фаховій мові, утворених засобами вторинної номінації, що розвивається на основі їх первісного загального значення.

Терміни-однослови в досліджуваній термінології творяться двома основними способами – морфологічним і неморфологічним у всіх їх різновидах.

Зібраний та опрацьований фактичний матеріал показав, що частина термінів української клінічної термінології утворена лексико-семантичним (неморфологічним) способом, тобто на основі наявних у мові слів загальноновживаної, загальнонаукової чи термінологічної лексики. Творення похідних слів від слова-основи передбачає вторинну номінацію (називання), яка базується на здатності понять переходити одне в одного й формуватися на основі

попередньо пізнаного, одночасно відображаючи нові ознаки дійсності, які виявляються в процесі безперервного пізнання [4, с.55].

Термінологізуючись загальновживана лексика набуває якісно нового значення. Зауважимо, що терміни вторинної номінації функціують в клінічній термінології як окремі слова, наприклад: **порок** [1, с.313], так і як складові термінів-словосполучень, наприклад: **дихальні шляхи** [1, с.118].

Досліджуваний матеріал дав змогу виокремити кілька тематичних груп клінічних термінів, що виникли внаслідок метафоричного переосмислення слів загальновживаної лексики, тобто лексико-семантичним способом.

Одна з найчисленніших тематичних груп термінів, що утворилися зазначеним способом, – це терміни, утворені від назв предметів побуту та речей: миска [1, с.186], сумка [1, с.45], воронка, лійка [1, с.57], заслінка [1, с.126], клубок, клубочок [1, с.150], мішок, мішечок [1, с.198], канатик [1, с.157], сорочка (сумка) серцева [1, с.383], сидло [1, с.380]; лопатка [1, с.186], узdechka [1, с.448]; назв процесів, властивостей, рухів та фізіологічних станів: заворот [1, с.123], загин [1, с.123], закупорка [1, с.125], хвиля пульсова [1, с.45]; назв частин механізмів та матеріалу: бляшка [1, с.39], клапан [1, с.126], труба [1, с.443]; назв на позначення особливостей рельєфу: горб [1, с.94], бугор, бугорок [1, с.45]; назв споруд та їх частин: канал, каналець [1, с.150], перемичка [1, с.277], ворота печінки [1, с.57], клітка грудна [1, с.157]; назв речовини та матеріалу: пісок [1, с.206], сироватка [1, с.424], сік шлунковий [1, с.121], камінь [1, с.149] жовчний, каловий, нирковий, печінковий, сечевий.

Серед медичних термінів, утворених лексико-семантичним способом, фіксуємо випадки розщеплення багатозначного слова на два і більше самостійних значення і утворення нових слів-омонімів, наприклад: **нефрит** [1, с.229], **тик** [1, с.431].

Академічний словник української мови в 11 томах подає такі значення зазначених лексем.

«Нефрит 1. Захворювання нирок у людини й тварини, що характеризується запальним процесом у нирковій тканині.

Нефрит 2. Мінерал із класу силікатів, що може мати зелене, сіре, біле з різними відтінками забарвлення, використовується для виготовлення прикрас, оздоблення» [2, т.5, с.400].

«Тик 1. Нервово захворювання, що проявляється в мимовільних смиканнях м'язів обличчя, ший, рук.

Тик 2. Цупка бавовняна або льняна тканина (звичайно смугаста), що вживається для оббивання матраців, виготовлення чохлів.

Тик 3. Велике дерево родини вербенових з міцною деревиною, що дико росте в лісовій смузі Індії й на острові Яві» [2, т.10, с.110].

Деякі клінічні терміни, що виникли на основі вторинної номінації мають синоніми: бурса, сумка [1, с.45], заслінка, клапан [1, с.126], воронка, лійка [1, с.57], сорочка, сумка [1, с.383], перешийок, перемичка [1, с.277], що є для спеціальної лексики негативним явищем.

Серед зібраного матеріалу наявні терміни, вживані як в медичній термінології, так і в інших терміносистемах. Наприклад, військовий: блокада [1, с.38], ротація [1, с.375], математичний: вектор [1, с.48], хорда [1, с.467], біологічний: волокно [1, с.56], кора [1, с.161], гроно [1, с.94], стовбур [1, с.408], рак [1, с.150], ящур [1, с.499], юридичний: виїмка [1, с.62], лінгвістичний: кома [1, с.161], географічний: перешийок [1, с.277], прилив [1, с.326], протока [1, с.336], хімічний: сірка [1, с.36], судин [1, с.408], будівельний: перфорація [1, с.285], спайка [1, с.409], технічний: капсула [1, с.150], клапан [1, с.156]. Для клінічних термінів вторинної номінації властива наявність як нейтральних, так і зменшено-пестливих форм: бугор, бугорок [1, с.45], камінь, камінець [1, с.149], канал, каналець [1, с.150], клубок, клубочок [1, с.150], корінь, корінець [1, с.167], мішок, мішечок [1, с.198], труба, трубка [1, с.443], вузол, вузлик [1, с.448], або лише зменшено-пестливих форм: бляшка [1, с.39], грибок [1, с.96], канатик [1, с.157], лопатка [1, с.186], тільця [1, с.428], уздечка [1, с.448].

Цікавим явищем, що вирізняє медичну термінологію, є наявність образних описових словосполучень: історія хвороби [1, с.147], діагноз під знаком запитання [1, с.106], хрест смерті (різке падіння температури тіла з одночасним прискоренням пульсу) [1, с.169], «монетні стовпчики» з еритроцитів [1, с.206], постава «гордіїв» (хворий з асцитом) [1, с.251], вовча паща [1, с.57], заяча губа [1, с.97], грудна жаба [1, с.96], груди «курячі» (при рахіті) [1, с.97], «муркотіння котяче» (при стенозі митрального отвору) [1, с.259], «мушки перед очима» [1, с.209].

Морфолого-синтаксичний (неморфологічний) спосіб творення термінів клінічної медицини є досить продуктивним і представлений субстантивацією, яка полягає в переході прикметників та дієприкметників в іменники. Субстантивовані прикметники вживаються як на позначення особи: бездітний [1, с.36], беззубий [1, с.36], вагітна [1, с.36], безплідний [1, с.36], глухий [1, с.92], горбатий [1, с.94], замерзлий [1, с.125], виснажений, кволий [1, с.132], косоокий [1, с.168], хворий [1, с.176], лисий [1, с.187], недокрівний [1, с.189], мертвий [1, с.189], неосудний [1, с.216], недоношений [1, с.219], незаразний [1, с.220], нежиттєздатний [1, с.220], невидужний [1, с.221], немічний [1, с.223], облісілий [1, с.236], осліплий [1, с.252], обпечений [1, с.238], ослаблений [1, с.216], охлялий [1, с.259], прокажений [1, с.330], тяжкий [1, с.445], так і на позначення приміщень: маніпуляційна [1, с.189], операційна [1, с.248], оглядова [1, с.403]. Отже, зібраний та досліджений фактичний матеріал дає змогу констатувати, що вторинна номінація, поступаючись морфологічному способу, є досить продуктивною у творенні нових фахових назв. Висока продуктивність метафоризації в медичній термінології, зумовлена здатністю метафори, якій притаманна наочність, формувати в свідомості адресата асоціативні пари, забезпечуючи надійну фіксацію інформації. Найімовірніше, процес вторинної номінації при творенні нових термінів зумовлений тим, що людина при виникненні необхідності називання нових предметів і явищ, вдається до порівнянь з відомими вже для неї предметами навколишнього світу. Це свідчить

і про нерозривний зв'язок і взаємодію загальнонавчальної лексики з мовою науки,
і про постійну мовну динаміку загалом.

Перелік джерел інформації

1. Присяжнюк М.С. Російсько-український медичний словник професійної мови фахівців із внутрішніх хвороб (із тлумаченням термінів). К.: КМ Akademia, 1995. 504 с.
 2. [Словник української мови: в 11 томах. Т.5, с.400, т.10, с.110.](#)
 3. Куньч З.Й., Харчук Л.В. Особливості лексико-семантичного способу терміноутворення (на матеріалі української електроенергетичної термінології). Український смисл. Дніпро: Ліра, 2017. С. 141–150.
 4. Тропіна Н. П. До питання про сутність лексико-семантичної деривації. Мовознавство. 1997. № 1. С. 55–63.
- УДК 37.017:61]:37.016:1/.9]-057.87

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ДИСЦИПЛІН

Малярєнко Аліна Миколаївна

викладач української мови та літератури

КЗ «Запорізький медичний фаховий коледж» ЗОР

м. Запоріжжя

106

Модернізація мовної освіти в Україні, спричинена необхідністю підвищення якості освітніх послуг, актуалізує компетентнісний підхід до навчання державної мови та літератури. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти визначають два види компетенцій: загальні (знання про світ, національну та загальнолюдську культуру, уміння і навички, здатність до навчання, індивідуальний життєвий досвід) і комунікативні мовні, що складаються з трьох компонентів: лінгвістичного, соціолінгвістичного та прагматичного. Професійне становлення медичного працівника – багаторічний та складний процес.